

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

- Tanzania. *Parasites Vectors* 11, 384 (2018). <https://doi.org/10.1186/s13071-018-2965-7>
4. Nzalawahe, J., Kassuku, A.A., Stothard, J.R. *et al.* Trematode infections in cattle in Arumeru District, Tanzania are associated with irrigation. *Parasites Vectors* 7, 107 (2014). <https://doi.org/10.1186/1756-3305-7-107>
 5. Panayotova-Pencheva M.S. Control of Helminth Infections in Captive Herbivores: An Overview of Experience. *J. Zool. Bot. Gard.* 2024, 5, 641-667. <https://doi.org/10.3390/jzbg5040043>
 6. *Pfukenyi D.M., Monrad J., Mukaratirwa S.* Epidemiology and control of trematode infections in cattle in Zimbabwe: a review: review article. *Journal of the South African Veterinary Association.* Vol 76, No 1. a387. DOI: <https://doi.org/10.4102/jsava.v76i1.387>
 7. Vercruysse J., Charlier J., Van Dijk J., Morgan E.R., Geary T., von Samson-Himmelstjerna G., Claerebout E. Control of helminth ruminant infections by 2030. *Parasitology.* 2018 Nov;145(13):1655-1664. doi: 10.1017/S003118201700227X.
 8. Nurmanov, K., & Nurmanov, D. A. (2025). PENSIYA JAMG ‘ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO ‘YICHA HISOBOTI TAHLILI. *MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT*, 3(12).
 9. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot*, 2 (1), 664247.
 10. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO ‘LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
 11. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

QORAQALPOG’ISTON RESPUBLIKASI SHAROITIDA OTLARDA SINAVIT KASALLIGINI DAVOLASH VA OLDINI OLISH

Xudayarov R.Y., Yusupov A.R.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

Kirish. Otlar sporti, transport va chorvachilikda muhim o’rin tutadi. Ularning bo’g’im tizimi doimiy mexanik yuklamaga duch keladi. Shu sababli, sinovial parda yallig’lanishi – sinavit otlarda keng tarqalgan patologiyalardan biridir. Sinavit ko’pincha travmatik, infeksiyon yoki aseptik omillar ta’sirida yuzaga keladi. Kasallik vaqtida aniqlanmasa, bo’g’im harakatchanligi cheklanib, hayvonning ish qobiliyati pasayadi.

Kasallikning sabablari. Sinavitning asosiy sabablari quyidagilardir: Bo’g’imning mexanik shikastlanishi, zarba, cho’zilish, ko’karish; Yuqori intensiv yuklama sport otlarida ko’p uchraydi; Bakterial infeksiyalar streptokokk, stafilokokk va boshqalar; Aseptik yallig’lanish allergik yoki metabolik omillar bilan bog’liq; Vitamin-mineral yetishmovchiligi va noto’g’ri boqish.

Patogenez Bo'g'im sinovial pardasi zararlanganda, qon aylanish va suyuqlik almashinuvi buziladi. Natijada sinovial suyuqlik miqdori ortadi, uning tarkibida oqsil, fibrin va yiringli hujayralar paydo bo'ladi. Bu holat bo'g'im ichidagi bosimni oshirib, og'riq va shish paydo qiladi.

Klinik belgilar. Bo'g'im sohasida shish va issiqlik; Hayvonning oqsoqlanishi yurganda og'riq; Harakat paytida og'riq bilan javob berish; Bo'g'im palpatsiyasida og'riqlilik; Tana haroratining mahalliy ko'tarilishi.

Diagnostika. Klinik ko'rik va palpatsiya; Rentgen va ultratovush tekshiruvi; Sinovial suyuqlikni laborator tahlil qilish (yiringli, seroz yoki fibrinoz shaklni aniqlash uchun); Qon tahlili (leykositoz, oqsil miqdori o'zgarishi).

Davolash. Tinchlik va immobilizatsiya – zararlangan oyoqqa yuk tushmasligi kerak. Yallig'lanishga qarshi vositalar: Novokainli blokada; NSAID preparatlar (butadion, fluniksin, fenilbutazon); Fizioterapiya (UV, issiq kompresslar, parafin terapiya). Infektsion sinavitda: Antibiotiklar penitsillin; Bo'g'im bo'shlig'ini antiseptik eritmalar bilan yuvish. Reabilitatsiya bosqichi: Yengil mashqlar va massajlar; Vitamin A, E, D va kalsiy qo'shimchalari.

1	Tajriba guruhi	1. Novokainli blokada; 2. butadion, tetiramak. 3. parafin terapiya, penitsillin,
2	Nazorat guruhi	1. Novokainli blokada; 2. butadion, tetiramak. 3. fluniksin, penitsillin, 4. fenilbutazon. ALFUTOP.

Oldini olish. Otlarga ortiqcha yuklamani cheklash; Mashqdan oldin isinma mashqlarni bajarish; To'g'ri ovqatlantirish va vitamin-mineral balansni ta'minlash; Travmalarni o'z vaqtida davolash; Gigiyenik parvarish va joyning tozaligiga rioya qilish.

Xulosa. Sinavit otlarda keng tarqalgan bo'lib, ko'pincha travmatik yoki infeksion omillar bilan bog'liq. Vaqtida aniqlanmasa, surunkali artrit va harakatchanlikning cheklanishiga olib keladi. Profilaktika choralari, to'g'ri davolash va reabilitatsiya otning ish qobiliyatini saqlab qolishda asosiy omillardir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Хамроев Х., Тожиев А. Veterinariya jarrohlik kasalliklari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Токтабаев А.Т. Atlar kasalliklari. – Qozon: Qishloq xo'jaligi nashriyoti, 2016.
3. Radostits O.M., Gay C.C., Hinchcliff K.W., Constable P.D. **Veterinary Medicine. 11th Edition. – Elsevier, 2017.
4. Касимов А., Ниязов Ж. Veterinariya ortopediyasi va travmatologiyasi. – Toshkent, 2020.
5. Jones E. Equine Lameness and Joint Diseases. – Saunders, 2019.
6. Shavkat, A., Kural, A., & Gayratdin, O. (2025). ORGANIZATIONAL SYSTEM OF PERSONNEL POLICY AIMED AT IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions, 2(4), 98-102.
7. Shavkat, A. va Kural, A. (2025). OLIY TA'LIM MASSASALARIDA TA'LIM SIFATI VA TA'LIM QIMMATINI ORTALASH UCHUN TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TASHKILLASH. Ta'lim sifatini ta'minlashning ilg'or usullari: muammolar va echimlar , 2 (4), 85-88.
8. Nurmanov, K., & Nurmanov, D. A. (2025). PENSIYA JAMG 'ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO 'YICHA HISOBOTI TAHLILI. MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT, 3(12).

9. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot* , 2 (1), 664247.
10. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO 'LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
11. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA OTLARDA TENDOVAGINIT KASALLIGINI ETIOLOGIYASI DAVOLASH VA OLDINI OLISH

Xudayarov R.Y., Yusupov A.R.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

Kirish. Tendovaginit — bu pay va uni o'rab turgan qin (vagina tendinis)ning yallig'lanishi bilan kechadigan kasallikdir. U otlarda ko'p uchraydi, ayniqsa sport, ishchi yoki yuguruvchi zotlarda ko'p uchraydi. Kasallik natijasida otning harakat faoliyati cheklanadi, og'riq va shish paydo bo'ladi, bu esa iqtisodiy zarar keltiradi.

Etiologiyasi .

Tendovaginit quyidagi sabablarga ko'ra rivojlanadi:

Mexanik omillar: ortiqcha yuklama, noto'g'ri tuyoq parvarishi, sirpanish, jarohatlar.

Infektsion sabablar: bakterial (stafilokokk, streptokokk) yoki yiringli jarayonlar.

Metabolik buzilishlar: oziqlanishdagi muvozanat buzilishi, vitamin yetishmovchiligi.

Ikkinchi darajali omillar: artrit, bursit, yoki boshqa yallig'lanish kasalliklari.

Klinik belgilari

Shish, issiqlik va og'riq payda bo'ladi. Otda oqsoqlanish, harakatda qiyinchilik kuzatiladi. Pay qinida suyuqlik to'planadi (ekssudat). Ba'zan tana harorati ko'tariladi. Surunkali holatda paylar qalinlashadi, harakat chegaralanadi.

1-jadval.

Belgilar	Tendinit	Tendovaginit
Yallig'lanish joyi	Payning o'zi	Payni o'rab turgan sinovial qop (vagina tendinis)
Suyuqlik to'lanishi	Kam hollarda	Tez-tez uchraydi
Shish	Qattiq zich	Yumshoq, suyuqlikli
Og'riq	Kuchli ayniqsa harakatda	Kuchli, lekin fluktuatsiya seziladi
Turlari	Seroz, fibroz, yiringli	Seroz, seroz-fibrinoz, yiringli, krepitatsion
Asoratlari	Payning qisilishi, yirtilishi	Pay harakatining cheklanishi, fibroz yopishishlar

Tashxis.